

УДК 615.1:658.6.8(061)

Г. В. ЗАГОРІЙ, канд. фарм. наук, доцент, О. М. ТЕРНОВА, канд. фарм. наук,

І. В. БУШУЄВА, канд. фарм. наук, доцент, М. В. БАЛИНСЬКА, провізор,

О. М. БЕЗУГЛА, провізор, О. О. КОВАЛЬОВА, провізор

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, м. Київ

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ МОНІТОРИНГУ ЦІН НА ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Ключові слова: аптека, оптово-відпускні ціни, роздрібні ціни на лікарські засоби, прибуток, ліквідність

Науково обгрунтоване ставлення до сучасних систем оціночних технологій охорони здоров'я (ОТОЗ) має визначальне значення щодо отримання валідної інформації відносно споживчої цінності фармацевтичних послуг у взаємозв'язку з витратами по виробництву, реалізації ліків та ресурсами платників (споживачів) в системі охорони здоров'я України [1, 4]. Важливе місце в системі ОТОЗ посідають дослідження з моніторингу цін на лікарські засоби (ЛЗ). Особливо важливе значення має те, що Міністерство охорони здоров'я України разом з Мінекономрозвитку та іншими зацікавленими центральними органами виконавчої влади, із залученням представників провідних професійних громадських організацій, виробників, суб'єктів господарювання з оптової та роздрібною реалізації ЛЗ опрацювало питання ціноутворення на лікарські препарати з метою об'єктивізації та стійкої стабілізацію цін на цю продукцію в Україні. На виконання вищезазначеного процесу домовленостей у червні 2012 р. у Державній службі України з лікарських засобів відбулося засідання робочої групи щодо введення в дію Постанови Уряду від 25 квітня 2012 р. № 340 «Про реалізацію проекту по втіленню державного регулювання цін на лікарські засоби для лікування осіб з гіпертонічною хворобою», дія якої почалась з 1 червня 2012 р. [2, 3].

В інших країнах західної Європи активно працює у цьому секторі Організація економічного співробітництва та розвитку (Organization for Economic Cooperation and Development – OECD). В інтегральній системі національної фармацевтичної політики (НФП) слід базуватися на реалізації основних принципів: якість, ефективність, безпека, доступність медичної і фармацевтичної допомоги та раціональне використання ресурсів. Слід зазначити, що в методичних підходах в системах ОТОЗ, системах ціноутворення на ЛЗ та реімбурсації їх вартості існують значні відмінності. Однак майже в усіх країнах присутні вимоги та контроль цін на ліки, які відносять до переліку життєво необхідного призначення. Оцінки технологій (ОТ) виключно на державному рівні визначають, наприклад, у Великій Британії, Німеччині, Нідерландах, державному та регіональному – у Франції, Швеції, навіть (додатково) на рівні окремого лікувально-профілактичного закладу – Данії [4–8].

Аналіз цінової ситуації в Україні на ринку ЛЗ спонукав Міністерство охорони здоров'я України до здійснення заходів запровадження та проведення моніторингу цін на ЛЗ, які повністю або частково закупаються за бюджетні кошти.

З огляду на вищезазначене, **метою** нашого дослідження було узагальнення власних результатів моніторингу цін на ЛЗ та встановлення закономірностей в їх формуванні.

Матеріали та методи дослідження

Відповідно до мети та завдань дослідження нами здійснено порівняльний аналіз кількісних та якісних показників структуроутворюючих складових оптово-відпускних та роздрібних цінах на ЛЗ (табл. 1). Для цього проведено моніторинг колективних (корпоративних) стверджень 373 експертів-професіоналів, отриманих з 36 аптек – юридичних осіб суб'єктів різних форм власності.

Результати дослідження та обговорення

Ранговий розподіл ліквідності лікарських засобів аптечної мережі Хмельницького регіону та їх вартісні характеристики показників (Топ-15). Всього опитано 36 аптек, в тому числі: 12 – комунальної та 24 приватної власності, тобто проаналізовано 36 колективних стверджень від 373-х експертів-професіоналів.

Т а б л и ц я 1

Ранговий розподіл ліквідності лікарських засобів аптечної мережі Хмельницького регіону та їх вартісні характеристики показників

№ лікар. засобу	Рангове місце	Найменування лікарського засобу	Загальна к-ть згадувань	Середньозважена вартість (ціна) лікарського засобу в мережі (грн.)					
				комунальних аптек (12)			приватних аптек (24)		
				оптово-відп.	роздр.	±Δ, %	оптово-відп.	роздр.	±Δ, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Топ група - 10									
1	1	Мезим форте № 20	20	9,23	11,50	24,59	8,50	10,50	23,53
2	2	Аналгін (табл. 0,5 № 10) у т.ч.	18	1,37	1,67	21,90	1,44	1,91	
3		Аналгін «Дарниця»		1,82	2,00	9,89	1,75	2,31	32,00
4		Аналгін «Борщівка»		1,15	1,50	30,43	1,13	1,50	32,74
5		Аналгін «Лубнифарм»		1,13	1,50	32,74	–	–	–
6	3	Но-шпа табл. № 20	17	13,00	15,75	21,15	12,44	14,85	19,37
7	4	Корвалол 25 мл.	16	+	+	+	5,98	6,50	8,70
8	5	Корвалмент капс. № 30	14	+	+	+	11,41	15,33	34,36
9	5	Цитрамон табл. № 6 в т.ч.	14	+	+	+	+	+	+
10		Цитрамон табл. № 6 «Дарниця»		+	+	+	1,55	1,92	23,87
11	6	Еналаприл табл. № 20 (*)	10	+	+	+	+	+	+
12	6	Ранітидин табл. № 20 (*)	10	+	+	+	–	6,50	–
13	7	Фестал табл. № 20	9	10,12	13,50	33,40	10,36	13,45	29,83
14	8	Карсил № 30	6	+	+	+	+	+	+
15	8	Спазмалгон табл. № 20	6	12,37	16,50	33,39	16,50	22,01	33,33
16	8	Біле вугілля табл. № 10	6	–	13,00	–	+	+	+
17	9	Ессенціале № 30	5	+	+	+	–	83,20	–
18	9	Фармацетрон № 10	5	+	+	+	–	47,50	–
19	10	Доларен табл. № 10	4	+	+	+	+	9,60	+

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
20	10	Лінекс табл. № 6	4	22,50	30,00	33,33	+	+	+
21	10	Барбовал 25,0	4	+	+	+	7,55	10,05	33,11
22-23	10	Інші по 4 x 2	8	Ліпразид табл. № 30; Валеріана табл. № 50					
24		Інші аналоги групи ЛЗ ТОП-10	6*	+	+	+	+	+	+
25	Всього 186 згадув. із 412 по групі ТОП-10 VEN		186	8,51	10,69	25,62	8,56	10,72	25,23
26	Рангова група ЛЗ ТОП: 11 – 15								
27	11	Амброксол табл. №100	3	+	+	+	+	+	+
28, 29	11	Інші ЛЗ по 3 x 2	6	Кардіомагніл табл. № 100; Омез № 30 Кардіомагніл табл. № 100; Омез № 30					
30	12	Амізон №20	2	-	-	-	22,50	30,00	33,33
31	12	Діазолін №20	2	+	+	+	7,66	9,25	20,76
32	12	Евкабол 40 мл.	2	14,62	19,50	33,38	+	+	+
33	12	Флюконазол № 10 (100 мл)	2				-	17,87	-
34	12	Цефтріаксон 1,0	2	+	+	+	-	29,97	-
35-43	12	Інші ЛЗ по 2 x 8	16	Диклак №20; Травісил №16; Арбідол №10; Стрепсилс (льод.); Фармазолін кр. 15 мл.; Карсил № 80; Кордарон № 30; Креон № 20					
44	13	Лінекс № 16	1	22,50	30,00	33,33	-	-	-
45	13	Аспікард № 10	1	-	-	-	10,28	13,35	29,86
46	13	Анаферон дит. № 10	1	-	-	-	37,24	44,70	20,03
47	13	Альмагель № 40	1	-	-	-	16,20	20,28	25,18
48	13	Гуталакс 30,0	1	-	-	-	33,50	43,50	29,85
49	13	Еспумізан № 25	1	+	16,00	+	-	-	-
50	13	Імет № 10	1	-	-	-	+	13,00	+
51	13	Лораксон № 10	1	-	-	-	210,18	273,20	30,00
52	13	Персен № 10	1	+	23,00	+	-	-	-
53	13	Солпадеін № 12	1	-	-	-	16,50	22,00	33,33
54	13	Фльоксал № 14	1	-	-	-	23,90	31,00	29,71
55	13	Флюколд № 4	1	-	-	-	+	3,67	+
	14	Аугментин табл. № 14	1	-	-	-	-	-	-
56-101	15	Інші ЛЗ по 1 (45 ЛЗ)	1						
Інші ЛЗ (45 ЛЗ): Аналгін амп.; Апізартрон №1; Бісопропол № 30; Візін № 1; Віагра № 1-100; Гербіон № 1; Диклофенак № 10; Діаформін № 10; Зінацеф № 1; Інгаліпт 30,0; Канеферон № 50; Каптопрес № 10; Каптоприл № 30; Колдрекс № 12; Корвітол № 50; Кетанов № 100; Левасил № 30; Лефлацин № 10; Ліпразид № 10; Медоцеф № 10; Мелдронат № 10; Метрогіл № 20; Метомакс № 10; Мідокалм № 30; Мільгама № 15; Мукалгін № 10; Натрія хлорид 0,9% – 200,0; Нафтизин 10 мл; Ніфуроксазид № 1; Новокаїн № 10; Нурофен № 10; Панадол № 2; Панкреатин № 10; Перекис водню 25 мл; Пірацетам № 10; Раунатин № 10; Реосорбілакт 200,0; Седалгін № 10; Сенадекс № 12; Темпалгін № 6; Терафлю № 10; Терцеф № 5; Тіовортин № 10; Тіотрізолін № 5; Цефтріаксон (субст.)									

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
102	15	Інші аналоги ЛЗ Топ:11-15 по 1 згадуванню	11*	Аналоги, лікарські форми, торговельні назви по 1 згадуванню					
103	Всього по групі ТОП: 11-15		104	17,23	21,60	25,36	17,79	22,50	26,48
104	Разом ТОП-15		290	10,84	14,17	30,72	8,94	11,47	28,30
105	у т.ч. по однойм. ЛЗ		6	7,95	10,12	27,30	8,45	10,77	27,46
	Разом (п. 5-10) по ТОП-15		122						

Примітки:

«*» –препарати (ЛЗ), які включені до Національного переліку основних лікарських засобів і виробів медичного призначення з державним регулюванням та Порядку формування цін на лікарські засоби та виробу медичного призначення, до яких запроваджено державне регулювання (Постанова Кабінету Міністрів України від 17. 10. 2008 р. № 955 «Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби і виробу медичного призначення», зміни до цієї постанови від 25. 03. 2009 р. № 333);

«-» – відсутні ЛЗ;

«+» – наявні ЛЗ, але ціна не встановлена.

Слід відмітити, що на даний час (2012 р.) до Переліку життєво необхідних ЛЗ (препаратів), за наказом Міністерства охорони здоров'я України внесено 412 найменувань за діючою речовиною. Для отримання порівняльних й об'єктивних характеристик нами обрані регіональні об'єкти дослідження, а як суб'єкти дослідження обрані окремі аптеки різних форм власності.

У ранговий ряд пріоритетних препаратів (за їх ліквідністю) у групі ТОП-10 на обраних об'єктах дослідження увійшло 186 позицій з 290, або 64,1%. Перше рангове місце займає Мезим (20 згадувань) – 10,8%; Анальгін – 18 (9,7%); Но-шпа – 17 (9,1%). Отже, торговельна ніша цієї ТОП-10 групи близько 30% припадає на торгову нішу 3 препаратів (третини з них – 29,6%).

Як видно з табл. 1, середньостатистичні показники, за власними дослідженнями, по найбільш ліквідній групі ТОП-10 становить, за номенклатурою, близько 80%. Взагалі, за офіційними даними у цьому ціновому діапазоні у аптечній мережі комунальних аптек м. Києва понад третину (30%) від асортименту займають ліки до 12 грн. та ще 42,4% від 12 до 50 грн. В аптеках КП «Луганська обласна фармація» – 23,2% та 35,9% відповідно [3].

У грудні 2011 р. МОЗ України було здійснено аналіз оптово-відпускних, закупівельних та роздрібних цін на ЛЗ провідних фармацевтичних підприємств, дистриб'юторів та аптечних мереж України та причин їх надмірного зростання. Запити було надіслано: ЗАТ НВЦ «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»; ПАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»; ВАТ «Фармак»; корпорації «Артеріум»; ТОВ «Тернофарм»; ТОВ ФК «Здоров'я»; ПАТ «Фітофарм»; ПАТ «Київський вітамінний завод»; ДУО «Політехмед»; ПАТ «Біофарма»; ПАТ «Альба Україна»; ТОВ «БадМ»; «Вента ЛТД»; СП «Оптима Фарм, ЛТД»; ТОВ «Фра-М»; ТОВ «Фалбі»; КП «Фармація», м. Київ; КП «Луганська обласна фармація»; ТОВ зовнішньоторгівельна фірма «Арніка»; Приватне торговельно-посередницьке мале підприємство фірма «Едельвейс»; ОКП «Фармація», м. Дніпропетровськ.

Аналіз цінової ситуації в Україні на ринку лікарських засобів у 2011 р.*

Найменування юридичного суб'єкта діяльності	Кількість ЛЗ в обігу (позицій)	Із них зросла ціна		Рівень зростання ціни в межах, %	Ціновий діапазон в грн.						Максимальний розмір роздр. надбавки, %		
		абс.	±Δ		до 12		від 12 до 50		від 50 до 150			більше 150	
					абс.	%	абс.	%	абс.	%		абс.	%
СП «Оптіма Фарм ЛТД»	9752	4744	48,6	0,11–274,0	2679	27,4	3991	24,5	1901	19,5	1132	11,6	35–42 до постач. збут. (10-27)
ТОВ «Фалбі»	1126	486	43,2	< 85,7	365	32,4	450	40,0	208	18,5	102	9,1	24,0 роздр.
КП «Луганська облфармація»	2222	протягом 10 міс. зростання розміру торг. надб. не спостерігалось			515	23,2	797	35,9	561	25,2	349	15,7	30,0
КП «Фармація» м. Київ	735	256	34,8	33,9–42,2	220	30,0	312	42,4	132	18,0	70	9,5	25,0

Примітка: * – Аналіз цінової ситуації в Україні на ринку лікарських засобів здійснено Міністерством охорони здоров'я на підставі моніторингу цін на лікарські засоби, які переважно закуповуються за бюджетні кошти.

АНАЛИЗ РЕЗУЛЬТАТОВ МОНИТОРИНГА ЦЕН НА ЛЕКАРСТВЕННЫЕ
СРЕДСТВА ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО РЫНКА УКРАИНЫ

Ключевые слова: аптека, оптово-отпускные, розничные цены на лекарственные средства, прибыль, ликвидность

Р Е З Ю М Е

По выводам профессионалов-экспертов доказано, что в первую ТОП-группу из 10-ти препаратов попадает около 80% запросов на их потребление. По ценовой группе до 12 грн. лекарственные средства составляют от 23 до 30% от имеющегося в аптеке ассортимента, стоимостью более 150 грн. – от 9,1 до 11,6%.

G. Zahorii, O. Ternova, I. Bushueva, M. Balynska, O. Bezugla, O. Kovaliova

ANALYSIS OF MONITORING OF PRICES FOR MEDICINAL DRUGS PRESENTED
IN THE PHARMACEUTICAL MARKET OF UKRAINE

Key words: pharmacy, wholesale and retail prices for medicinal drugs, profit, liquidity

S U M M A R Y

According to the conclusions of experts 80 % of customers' inquiries falls on 10 drugs which constitute the group of best selling products. 23–30% of the assortment available at a chemist's cost under 12 uah. The prices for 9.1–11.6% of the products are over 150 uah.